

PHỐI HỢP GIỮA NGÂN HÀNG CHÍNH SÁCH VỚI CÁC BÊN CHO VAY HỌC SINH, SINH VIÊN

TS. Đinh Ngọc Thạch

Trường Đại học Hoà Bình

Tác giả liên hệ: dnhach@daihochoabinh.edu.vn

Ngày nhận: 12/12/2024

Ngày nhận bản sửa: 19/12/2024

Ngày duyệt đăng: 24/12/2024

Tóm tắt

Cho vay đối với học sinh, sinh viên là chính sách lớn của Đảng và Nhà nước ta, được áp dụng để hỗ trợ cho học sinh, sinh viên có hoàn cảnh khó khăn vay vốn học tập và sinh hoạt trong thời gian theo học tại các cơ sở đào tạo. Trên cơ sở phân tích đặc điểm của học sinh, sinh viên; vai trò và trách nhiệm của các cơ quan chức năng; đánh giá thực trạng hoạt động và sự phối hợp giữa Ngân hàng Chính sách với các bên liên quan; bài viết dự báo xu hướng, đề xuất các giải pháp chủ yếu thời gian tới nhằm tăng cường sự phối hợp hoạt động giữa Ngân hàng Chính sách với các bên liên quan, góp phần nâng cao hiệu quả chương trình cho vay học sinh, sinh viên.

Từ khóa: Phối hợp hoạt động, Ngân hàng Chính sách, cơ sở giáo dục, đào tạo, các bên liên quan, cho vay học sinh, sinh viên có hoàn cảnh khó khăn.

Coordination among Policy Banks and Lending Parties in Loans For Education

Dr. Dinh Ngoc Thach

Hoa Binh University

Corresponding Author: dnhach@daihochoabinh.edu.vn

Abstract

Loans for education, which is a significant policy of the country's Party and State, are applied to assist students with difficult circumstances to borrow capital for education and daily life in training centers. On the basis of analysis of characteristics; roles and responsibilities of authorities; evaluation of current situations and coordination among Policy banks and related parties; the article forecasts tendencies and recommends essential solutions for improving the combinations between Policy banks and related parties in the near future, which contributes to develop efficiency of loan programs for students.

Keywords: Coordinate activities, Policy banks, education centers, education, related parties, loans for students with difficult circumstances.

Đặt vấn đề

Cho vay đối với học sinh, sinh viên có hoàn cảnh khó khăn là chính sách lớn của Đảng và Nhà nước, đã triển khai thực hiện được gần 20

năm, đạt được nhiều thành tựu quan trọng, đã giúp cho hàng triệu học sinh, sinh viên (HSSV) có hoàn cảnh khó khăn vay vốn học tập, góp phần thực hiện có hiệu quả mục tiêu đảm bảo an

sinh xã hội của Đảng và Nhà nước. Tuy nhiên, quá trình thực hiện, chính sách tín dụng đối với HSSV có hoàn cảnh khó khăn còn bộc lộ một số khó khăn, vướng mắc về cơ chế chính sách, về tổ chức thực hiện, cần thiết phải nghiên cứu, triển khai đồng bộ các giải pháp trong thời gian tới nhằm nâng cao hiệu quả của chính sách cho vay HSSV.

1. Chính sách tín dụng đối với học sinh, sinh viên có hoàn cảnh khó khăn

Ngày 27 tháng 9 năm 2007, Thủ tướng Chính phủ ban hành Quyết định số 157/2007/QĐ-TTg “về tín dụng đối với học sinh, sinh viên”. Tiếp đó, ngày 27 tháng 3 năm 2022, Thủ tướng Chính phủ ban hành Quyết định số 05/2022/QĐ-TTg sửa đổi, bổ sung một số điều của Quyết định số 157/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ “về tín dụng đối với học sinh, sinh viên” [1]. Theo đó, chính sách tín dụng đối với HSSV được áp dụng để hỗ trợ cho HSSV có hoàn cảnh khó khăn cho việc học tập và sinh hoạt trong thời gian theo học tại các cơ sở giáo dục, đào tạo.

Học sinh, sinh viên có hoàn cảnh khó khăn ở các cơ sở giáo dục, đào tạo (các trường đại học, trung học chuyên nghiệp và cơ sở đào tạo nghề) là những người đang theo học tại các cơ sở giáo dục đại học và giáo dục nghề nghiệp, nhưng vì một lý do nào đó, họ đang không có đủ nguồn tài chính để chi trả các chi phí cơ bản cho quá trình học tập như: học phí, sinh hoạt phí, tiền mua tài liệu học tập... Đặc điểm của nhóm HSSV này là: Hạn chế về kỹ năng sống, kỹ năng làm việc so với những HSSV khác; thường có ít bạn bè hơn những HSSV khác; lo ngại phải bỏ học giữa chừng, vì lo ngại đến một lúc nào đó sẽ không có đủ tiền để thanh toán học phí, sinh hoạt phí... và sẽ phải bỏ dở việc học hành. HSSV có hoàn cảnh khó khăn thường gặp nhiều khó khăn trong việc tiếp cận dịch vụ giáo dục đại học và giáo dục nghề nghiệp do: (1) Một bộ phận không nhỏ HSSV là những người sinh

sống ở vùng sâu, vùng xa, vùng miền núi, hải đảo, đường sá đi lại khó khăn, khoảng cách từ nhà đến trường xa, làm tăng chi phí thuê nhà trọ, đi lại; (2) Gia đình gặp các biến cố lớn trong cuộc sống như: bão, lũ lụt, động đất... làm mất mát, hỏng hóc tài sản hoặc những lao động trụ cột trong gia đình không may gặp sự cố qua đời, bị tàn tật, bị giảm hoặc mất khả năng lao động... không có khả năng cung cấp tài chính cho con đi học, nên HSSV thường phải bỏ học giữa chừng; (3) Cùng với sự phát triển của kinh tế thế giới, sự mất giá đồng tiền, nhìn chung, học phí của các cơ sở giáo dục, đào tạo tăng theo thời gian; mặt khác, thực hiện cơ chế tự chủ về tổ chức, biên chế và tài chính, học phí của các cơ sở giáo dục ở Việt Nam đã, đang và sẽ tăng lên đáng kể. Những đặc điểm trên là một rào cản lớn đối với những HSSV có hoàn cảnh khó khăn nếu họ muốn tiếp cận dịch vụ giáo dục đại học và giáo dục nghề nghiệp.

Về phương thức cho vay, Quyết định số 157/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ quy định: “Phương thức cho vay đối với học sinh, sinh viên được thực hiện theo phương thức cho vay thông qua hộ gia đình. Đại diện hộ gia đình là người trực tiếp vay vốn và có trách nhiệm trả nợ Ngân hàng Chính sách xã hội. Trường hợp học sinh, sinh viên mồ côi cả cha lẫn mẹ hoặc chỉ mồ côi cha hoặc mẹ nhưng người còn lại không có khả năng lao động, được trực tiếp vay vốn tại Ngân hàng Chính sách xã hội nơi nhà trường đóng trụ sở”. Quyết định số 157/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ cũng quy định rõ về điều kiện vay vốn, mức cho vay, thời hạn cho vay, lãi suất và hồ sơ vay vốn... Như vậy, về nguyên tắc hoạt động, HSSV có hoàn cảnh khó khăn vay vốn của Ngân hàng Chính sách (NHCS) [2] cũng phải đảm bảo sử dụng vốn vay đúng mục đích và hoàn trả đầy đủ, đúng hạn cả gốc và lãi. NHCS là tổ chức tín dụng, hoạt động không vì mục tiêu lợi nhuận mà vì

mục tiêu xoá đói giảm nghèo, đảm bảo an sinh xã hội và những mục tiêu khác do Chính phủ giao. Hiệu quả cho vay của NHCS thể hiện trên hai góc độ, đó là hiệu quả xã hội và hiệu quả kinh tế. Hiệu quả cho vay của NHCS được hiểu là kết quả thực hiện hoạt động cho vay mang lại cho NHCS (tiết kiệm chi phí hoạt động, hạn chế tổn thất trong cho vay...), cho HSSV vay vốn (tăng khả năng tiếp cận dịch vụ giáo dục đại học và giáo dục chuyên nghiệp, nâng cao ý thức học tập, tăng khả năng tìm việc làm sau tốt nghiệp,...) và cho xã hội (góp phần thực hiện mục tiêu xoá đói giảm nghèo bền vững, nâng cao trình độ dân trí...) trên cơ sở sử dụng hợp lý các nguồn lực của NHCS, đảm bảo sự phát triển bền vững cho chương trình cho vay HSSV.

Về trách nhiệm và sự phối hợp hoạt động giữa NHCS với các cơ sở giáo dục, đào tạo và các bên liên quan, Quyết định 157/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ đã quy định giao cho các Bộ, ngành, NHCS, Ủy ban nhân dân các tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương và các cơ sở giáo dục, đào tạo. Theo đó, Chính phủ giao: Bộ Tài chính chủ trì, phối hợp với Bộ Kế hoạch và Đầu tư bố trí nguồn vốn nhà nước để cho HSSV vay; Bộ Giáo dục và Đào tạo, Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội, các Bộ, ngành: Chỉ đạo các trường đại học, cao đẳng, trung cấp chuyên nghiệp và các cơ sở đào tạo nghề phối hợp với Ủy ban nhân dân các địa phương và NHCS tổ chức thực hiện chính sách tín dụng HSSV, thực hiện xác nhận việc HSSV đang theo học tại trường có đủ điều kiện vay vốn. Ủy ban nhân dân các tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương: Chỉ đạo các cơ quan chức năng và UBND các cấp thực hiện chính sách tín dụng đối với HSSV. Ngân hàng Chính sách chịu trách nhiệm hướng dẫn hồ sơ xin vay vốn, trình tự và thủ tục cho vay, kỳ hạn trả nợ, mức trả nợ, gia hạn trả nợ, chuyển nợ quá hạn đối với HSSV; tổ chức huy động vốn để bổ sung nguồn vốn cho vay; phối

hợp chặt chẽ, thường xuyên với các trường đại học, cao đẳng, trung cấp chuyên nghiệp và các cơ sở đào tạo nghề trong quá trình cho vay để vốn vay được sử dụng đúng mục đích, tạo điều kiện cho HSSV trong việc nhận tiền vay và đóng học phí. Tổ chức, cá nhân sử dụng lao động là HSSV đã được vay vốn có trách nhiệm đôn đốc HSSV chuyển tiền về gia đình để trả nợ hoặc trực tiếp trả nợ NHCS.

2. Kết quả đạt được và hạn chế

2.1. Kết quả đạt được

Qua gần 20 năm triển khai thực hiện, chính sách tín dụng HSSV đã đạt được thành tựu đáng khích lệ. Đến ngày 31/12/2022, dư nợ cho vay HSSV có hoàn cảnh khó khăn của NHCS đạt 11.722 tỷ đồng, chiếm 4,14% so với tổng dư nợ, xếp thứ 7 trên 26 chương trình tín dụng của NHCS, đã giúp cho hàng triệu HSSV nghèo có hoàn cảnh khó khăn vay vốn để học tập, góp phần quan trọng thực hiện mục tiêu đảm bảo an sinh xã hội của đất nước. Đặc biệt, năm 2022, mặc dù chịu tác động của dịch Covid-19, thời tiết diễn biến phức tạp, tình hình kinh tế thế giới nhiều biến động, lạm phát tăng..., song, NHCS đã nỗ lực chuyển tải nguồn vốn hỗ trợ gần 70.000 HSSV có hoàn cảnh khó khăn vay vốn học tập, cho vay HSSV mua máy tính 827 tỷ đồng để mua gần 86 ngàn máy tính và thiết bị học tập trực tuyến [3]. Việc thay đổi cơ chế cho vay từ cho vay trực tiếp người học sang cho vay hộ gia đình đã phát huy hiệu quả. Nếu theo cơ chế cho vay trực tiếp người học, nhiều HSSV ra trường không có mối liên hệ với NHCS và nhà trường gây khó khăn cho việc theo dõi và thu hồi nợ; nhiều HSSV ra trường có việc làm nhưng không tự giác trả nợ hoặc gia đình có con vay vốn nhưng không muốn khai báo HSSV đang công tác ở đâu, khiến NHCS thu hồi nợ khó khăn, thậm chí không thu hồi được vốn. Theo cơ chế cho vay hộ gia đình HSSV, ý thức, trách nhiệm của hộ vay vốn tăng lên,

đã hạn chế tối đa tình trạng người vay chây ì, trốn nợ. NHCS là đơn vị nòng cốt, chủ lực thực hiện chương trình quốc gia về cho vay HSSV có hoàn cảnh khó khăn đã xác định được vai trò, vị trí của mình, kịp thời ban hành Công văn số 2162A/NHCS-TD hướng dẫn thực hiện cho vay đối với HSSV và nhiều văn bản giải đáp vướng mắc về việc cho vay HSSV, hướng dẫn việc giải ngân cho vay qua thẻ đối với chương trình tín dụng HSSV, giải ngân đối với bộ đội xuất ngũ đi học, ban hành giấy cam kết trả nợ và thay giấy xác nhận... Hệ thống văn bản quản lý khá đồng bộ và chặt chẽ đã giúp NHCS có được công cụ pháp lý để quản lý và giám sát hoạt động cho vay HSSV.

Các Bộ, ngành trung ương, NHCS, Ủy ban nhân dân các tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương, các cơ sở giáo dục, đào tạo đã bố trí nguồn vốn kịp thời để đáp ứng nhu cầu vay vốn của HSSV có hoàn cảnh khó khăn, chỉ đạo các trường đại học, cao đẳng, các cơ sở đào tạo nghề tuyên truyền, hướng dẫn, xác nhận đủ điều kiện vay vốn, phối hợp quản lý, thông tin qua lại tình hình HSSV vay vốn giữa NHCS và các bên liên quan. Hầu hết các tỉnh, thành phố và các trường đại học đã triển khai, tổ chức thực hiện đạt kết quả tốt, một số trường đại học có nhiều sáng tạo trong quá trình thực hiện chương trình, điển hình: Trong chương trình hợp tác giai đoạn 2022-2025 giữa Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh với Ủy ban nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh, Ủy ban nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh dự kiến hỗ trợ 50% lãi suất cho vay HSSV. Trường Đại học Bách khoa Thành phố Hồ Chí Minh, sinh viên làm thủ tục vay vốn với NHCS được cựu sinh viên bảo lãnh ra trường trả vốn gốc, Đại học Kinh tế Thành phố Hồ Chí Minh phối hợp với ngân hàng trả góp học phí... [4].

Với sự nỗ lực chung của các ngành, các cấp, của NHCS, của các cơ sở giáo dục, đào tạo, của

bản thân người vay đã giúp nâng cao hiệu quả chương trình cho vay HSSV có hoàn cảnh khó khăn thời gian qua.

2.2. Một số hạn chế, tồn tại

Bên cạnh những kết quả đạt được, chương trình cho vay HSSV còn bộc lộ một số hạn chế, tồn tại cả về cơ chế chính sách cho vay và sự phối hợp tổ chức thực hiện giữa NHCS với các cơ sở giáo dục, đào tạo và các bên liên quan... Cụ thể là:

- *Mức cho vay còn thấp*: Theo quy định hiện hành, mức cho vay tối đa 4 triệu đồng/tháng (40 triệu đồng/năm 10 tháng) đã tháo gỡ khó khăn về tiền đóng học phí và chi phí sinh hoạt của HSSV. Tuy nhiên, hiện nay, nhiều trường đại học thực hiện tự chủ về tài chính, mức học phí của HSSV và chi phí sinh hoạt tăng. Một số trường đại học và HSSV (Trường Đại học Ngoại thương) ý kiến với mức cho vay này chưa đảm bảo cho sinh viên có thể chi tiêu cho đời sống bằng nhóm trung bình của xã hội và đủ tiền đóng học phí [5].

- *Thời hạn cho vay và thời gian trả nợ ngắn*: Theo quy định, kể từ ngày kết thúc khoá học 12 tháng, sinh viên phải trả nợ gốc và lãi vay lần đầu tiên. Quy định này phù hợp với HSSV ra trường tìm được việc làm, vị trí việc làm có được thu nhập cao, ổn định. Tuy nhiên, không ít HSSV sau khi tốt nghiệp ra trường chưa tìm được việc làm (chưa có thu nhập để trả nợ), có HSSV tìm được việc làm nhưng thu nhập thấp (khoảng từ 5-6 triệu đồng/tháng) không dành được tiền để trả nợ vay. Một số trường đại học và sinh viên đề nghị có thể kéo dài thời hạn cho vay gấp khoảng 3 lần thời gian vay (ví dụ, thời gian vay là 4 năm thì thời hạn cho vay khoảng 12 năm) [5].

- *Lãi suất cho vay còn cao*: Lãi suất cho vay HSSV có hoàn cảnh khó khăn hiện nay là 6,6%/năm, cao hơn khoảng 1% so với mặt bằng lãi suất huy động kỳ hạn 12 tháng của các ngân

hàng thương mại Nhà nước. Một số trường đại học và HSSV vay vốn ý kiến lãi suất cho vay còn cao, chưa thật sự phù hợp và hấp dẫn đối với HSSV có hoàn cảnh khó khăn và đề nghị giảm xuống mức từ 4,5 đến 5%/năm [6].

- *Số lượng HSSV được vay còn ít:* Thống kê của Trường Đại học Nông Lâm Thành phố Hồ Chí Minh cho thấy, từ đầu năm 2018 đến giữa năm 2021, có khoảng 4.400 sinh viên làm giấy xác nhận vay vốn, nhưng chỉ có 2.500 sinh viên được vay vốn, chiếm tỷ lệ 56,8%. Tại Trường Đại học Ngoại thương, trung bình một khoá học có 400 sinh viên thuộc các đối tượng được vay vốn của NHCS. Tại Trường Đại học Hoà Bình, trung bình hàng năm chỉ có 50-70 sinh viên thuộc đối tượng vay vốn đến xin giấy xác nhận vay vốn NHCS... [5].

- *Về phối hợp giữa các cơ sở giáo dục đào tạo với NHCS:* Nhiều sinh viên và nhà trường ý kiến là chưa được hướng dẫn cụ thể về thủ tục, quy trình lập hồ sơ xin vay vốn. Việc hướng dẫn thường xuyên về thủ tục, quy trình lập hồ sơ xin vay vốn đối với HSSV có hoàn cảnh khó khăn là đặc thù đối với chương trình cho vay HSSV do đối tượng vay vốn luôn thay đổi (sinh viên theo học khoảng từ 4 đến 5 năm rồi ra trường). Cũng do sinh viên không nắm được quy chế nên việc làm hồ sơ gặp nhiều khó khăn, hay một số hộ gia đình có nhu cầu vay vốn cho con đi học nhưng không tiếp cận được nguồn vốn do gặp khó khăn về thủ tục (trường hợp của Trường Đại học Hoà Bình). Tại Trường Đại học Ngoại thương, Nhà trường thực hiện xác nhận sinh viên đủ điều kiện vay vốn và mức học phí còn NHCS cho vay như thế nào, cho vay bao nhiêu, có được vay hay không thì Nhà trường không nắm được. Hàng năm, Nhà trường cũng chưa có thông tin về việc sinh viên vay vốn nhưng sau khi tốt nghiệp ra trường không trả nợ...

Tình hình trên tác động và hạn chế đến hiệu quả chung của chương trình cho vay HSSV có hoàn cảnh khó khăn.

3. Khuyến nghị các giải pháp chủ yếu nhằm tăng cường cho vay học sinh, sinh viên

Năm 2024 và những năm tiếp theo, trong bối cảnh nền kinh tế nước ta đang trên đà hồi phục và phát triển với những thuận lợi, cơ hội và khó khăn, thách thức đan xen, NHCS sẽ tiếp tục bám sát các Chỉ thị, Nghị quyết của Đảng, Quốc hội và Chính phủ; triển khai có hiệu quả Kế hoạch thực hiện Chiến lược phát triển Ngân hàng Chính sách xã hội đến năm 2030; tích cực, chủ động thực hiện công tác huy động các nguồn vốn; giải ngân các chương trình cho vay; thực hiện ngày càng tốt hơn tín dụng chính sách xã hội; qua đó, góp phần thực hiện thành công các mục tiêu phát triển kinh tế - xã hội, các chương trình mục tiêu quốc gia, bảo đảm an sinh xã hội, củng cố vững chắc niềm tin của nhân dân với Đảng, Nhà nước.

Để thực hiện phương hướng mục tiêu trên, góp phần nâng cao hiệu quả chương trình cho vay HSSV, thời gian tới, NHCS cần phối hợp chặt chẽ, có hiệu quả với các bên liên quan, các cơ sở giáo dục, đào tạo tập trung chỉ đạo, thực hiện có hiệu quả các giải pháp chủ yếu sau đây:

3.1. Đối với Ngân hàng Chính sách

Một là, đảm bảo nguồn vốn cho vay HSSV.

Nguồn vốn cho vay HSSV, trên thực tế, có lúc chưa được đáp ứng đầy đủ, kịp thời làm ảnh hưởng đến khả năng tiếp cận vốn vay của HSSV. Để đảm bảo huy động đủ và kịp thời nguồn vốn phục vụ chương trình cho vay HSSV, NHCS cần: (1) Khai thác tối đa các nguồn vốn có chi phí thấp như các nguồn vốn không phải trả lãi (tiền gửi tự nguyện không lãi, vốn được cho, tặng hoặc các nguồn vốn huy động với lãi suất thấp). Mở rộng hoạt động huy động tiền gửi tiết kiệm trong cộng đồng người nghèo vay vốn thông qua hình thức tiết kiệm định kỳ. NHCS cần có quy định mang tính bắt buộc “tất cả các tổ viên Tổ Tiết kiệm và vay vốn đều phải tiết kiệm tối thiểu 100.000 đ/tháng”, đưa quy định

này vào Quy chế tổ chức và hoạt động của Tổ Tiết kiệm và vay vốn; (2) Tăng quy mô huy động vốn theo lãi suất thị trường thông qua hình thức phát hành trái phiếu NHCS, huy động vốn tiền gửi và tiết kiệm của các tổ chức kinh tế và dân cư.

Hai là, tổ chức thực hiện cho vay, quản lý vốn vay.

+ Đánh giá hiệu quả hoạt động của những đơn vị nhận ủy thác; sàng lọc, tổ chức sắp xếp lại những đơn vị nhận ủy thác hướng đến mục tiêu tăng hiệu quả hoạt động của những đơn vị này. Để giải pháp này áp dụng thành công trong thực tiễn, NHCS cần thực hiện theo lộ trình: Tổ chức đào tạo nâng cao kiến thức về chương trình cho vay HSSV -> hoàn thiện quy trình, xây dựng các chỉ tiêu cụ thể để đánh giá hiệu quả hoạt động của các tổ chức nhận ủy thác -> tổ chức đánh giá hiệu quả hoạt động của các tổ chức nhận ủy thác, tiến hành sàng lọc và tổ chức lại các đơn vị nhận ủy thác.

+ Xác định kỳ hạn trả nợ cho từng món vay trong trường hợp hộ gia đình vay vốn cho nhiều HSSV cùng một lúc. Thực hiện giải pháp này sẽ giúp NHCS quản lý món vay được chính xác hơn, HSSV vay vốn sẽ có trách nhiệm hơn trong việc trả nợ cho NHCS, hộ vay vốn sẽ không bị gây áp lực trả nợ vào kỳ cuối, đồng thời, NHCS thu được nợ cho vay.

+ Đưa quy định có tài sản bảo đảm vào điều kiện vay vốn đối với HSSV vay vốn trực tiếp tại NHCS nhằm đảm bảo an toàn vốn cho vay, tài sản bảo đảm cho khoản vay có thể là “Văn bằng tốt nghiệp của chính HSSV vay vốn”.

+ Mở rộng đối tượng HSSV được vay vốn, ví dụ như, bổ sung đối tượng hộ gia đình có từ 2 con trở lên cùng đi học nhưng chưa thuộc đối tượng được vay vốn vào diện được vay vốn từ chương trình cho vay HSSV.

+ Giảm dần sự ưu đãi lãi suất cho vay nhằm đảm bảo sự bền vững về tài chính cho NHCS. Để thực hiện giải pháp này, NHCS cần xây dựng lộ trình giảm dần và tiến tới xóa bỏ hoàn toàn sự ưu đãi về lãi suất cho vay, chỉ ưu đãi về thủ tục,

điều kiện, thời hạn vay vốn. Thực tế cho thấy, một số ngân hàng thương mại Việt Nam đang cho vay ưu đãi HSSV theo lãi suất thị trường, tương đương hoặc cao hơn so với NHCS (Vietcombank cho vay lãi suất 6,0%/năm, BIDV cho vay lãi suất 7,2%/năm, Agribank cho vay lãi suất 7,8%/năm, TPBank cho vay lãi suất từ 7,1% đến 8,6%/năm,...). Kết quả cho thấy, dư nợ cho vay HSSV của các NHTM vẫn không ngừng tăng lên, vốn vay phát huy hiệu quả, tỷ lệ hoàn trả cao, nợ quá hạn thấp. Tuy nhiên, việc giảm lãi suất cho vay HSSV của NHCS không thể thực hiện ngay được, mà cần phải có lộ trình thích hợp. Giai đoạn đầu (ví dụ như giai đoạn từ năm 2025-2027), thực hiện chính sách lãi suất ưu đãi, với mức lãi suất thấp hơn lãi suất cho vay trên thị trường nhưng phải cao hơn lãi suất huy động vốn, cụ thể: “Lãi suất huy động vốn < Lãi suất cho vay ưu đãi < Lãi suất cho vay trên thị trường”. Giai đoạn tiếp theo (sau năm 2027), thực hiện cho vay theo lãi suất thị trường. Khi đó, lãi suất cho vay HSSV của NHCS có thể xác định: “Lãi suất cho vay HSSV/năm = Lãi suất huy động vốn bình quân của NHCS + 1,5%/năm”.

3.2. Đối với các bên liên quan và cơ sở giáo dục, đào tạo

Đối với Bộ Giáo dục và Đào tạo:

+ Chỉ đạo các bộ phận chức năng hoàn thiện website “vayvondihoc” để cập nhật tất cả các thông tin liên quan đến tình hình vay vốn, sử dụng vốn, trả nợ, thông tin tốt nghiệp ra trường... của những HSSV vay vốn cũng như những thông tin liên quan đến chính sách cho vay HSSV của Chính phủ và NHCS, góp phần làm tăng hiệu quả phối hợp giữa NHCS với Bộ Giáo dục và Đào tạo và các cơ sở giáo dục, đào tạo trong việc quản lý HSSV vay vốn, đặc biệt là những HSSV vay vốn trực tiếp từ NHCS.

+ Nghiên cứu ban hành quy định NHCS được quyền quản lý văn bằng tốt nghiệp của HSSV vay vốn trực tiếp kể từ khi HSSV tốt nghiệp cho đến khi hoàn trả hết tiền vay. Văn bằng tốt nghiệp của HSSV sẽ là tài sản bảo đảm của HSSV vay vốn trực tiếp cho việc thực hiện

nghĩa vụ trả nợ của họ.

+ Chủ trì phối hợp với Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội và NHCS xây dựng cơ chế kết hợp giữa chương trình cho vay HSSV với chương trình học cử tuyển đối với HSSV là con, em các dân tộc thiểu số, vùng sâu, vùng xa nhằm đạt được mục tiêu đào tạo nhân lực cho địa phương đảm bảo hiệu quả chương trình cho vay HSSV đối với HSSV học cử tuyển.

+ Phối hợp, chỉ đạo thường xuyên, chặt chẽ, quy định rõ hơn trách nhiệm của các trường, nhất là các trường có hình thức liên doanh, liên kết với các trường khác trong việc xét duyệt đề nghị NHCS cho vay, quản lý HSSV và cấp các văn bằng, chứng chỉ nhằm mục đích giúp NHCS thu nợ.

Đối với các cơ sở giáo dục, đào tạo:

+ Ban Giám hiệu các cơ sở giáo dục đại học và giáo dục nghề nghiệp chỉ đạo bộ phận chức năng thường xuyên cung cấp thông tin kịp thời cho Ban Tín dụng HSSV của NHCS về những trường hợp HSSV vay vốn bỏ học, bị đuổi học, đã tốt nghiệp ra trường... nhằm giúp NHCS nâng cao khả năng giám sát tình hình sử dụng vốn vay của HSSV, phòng chống những rủi ro có thể dẫn đến thất thoát vốn của chương trình cho vay HSSV.

+ Chủ động, thường xuyên phối hợp với NHCS tuyên truyền mục đích, ý nghĩa và nội dung của chính sách cho vay HSSV; phối hợp

tập huấn, hướng dẫn cho các bộ phận chức năng của cơ sở đào tạo và HSSV thuộc diện được vay vốn về quy chế, quy trình lập hồ sơ, thủ tục vay vốn, về nghĩa vụ trả nợ, về trách nhiệm thông tin báo cáo...

4. Kết luận

Cho vay HSSV có hoàn cảnh khó khăn là chương trình tín dụng quốc gia, có vai trò quan trọng đối với việc thực hiện mục tiêu an sinh xã hội và nâng cao đời sống về mọi mặt cho người dân của Đảng và Nhà nước. Qua gần 20 năm hoạt động, chương trình cho vay HSSV có hoàn cảnh khó khăn đã đạt được nhiều thành tựu. Đạt được thành tựu trên, trước hết, có sự vào cuộc của cả hệ thống chính trị, mà trực tiếp là các Bộ, ngành chức năng có liên quan, NHCS, Ủy ban nhân dân các tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương, các cơ sở giáo dục, đào tạo và người dân tham gia chương trình. Tuy nhiên, quá trình tổ chức thực hiện còn phát sinh những hạn chế do nguyên nhân khách quan và chủ quan. Cần khẩn trương triển khai đồng bộ, quyết liệt những giải pháp trong giai đoạn tới, nhất là, các giải pháp tháo gỡ khó khăn về cơ chế, chính sách, về sự phối hợp hoạt động giữa NHCS với các cơ sở đào tạo và các bên liên quan nhằm phát huy những kết quả đạt được, nâng cao hơn nữa hiệu quả chính sách cho vay HSSV có hoàn cảnh khó khăn ở nước ta.

Tài liệu tham khảo

[1] Thủ tướng Chính phủ, *Quyết định số 157/2007/QĐ-TTg, ngày 27/9/2007 của Thủ tướng Chính phủ “về tín dụng đối với học sinh, sinh viên”*; *Quyết định số 05/2022/QĐ-TTg, ngày 27/3/2022 của Thủ tướng Chính phủ sửa đổi, bổ sung một số Điều của Quyết định số 157/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ “về tín dụng đối với học sinh, sinh viên”*.

[2] Quốc hội, *Luật các tổ chức tín dụng năm 2024* (Luật số: 32/2024/QH15, ngày 18/01/2024).

[3] Ngân hàng Chính sách xã hội, *"Báo cáo thường niên năm 2022"*.

[4] Ngân hàng Chính sách xã hội, *Công văn số 2162A/NHCS-TD, ngày 2/10/2007 về thực hiện cho vay đối với học sinh, sinh viên theo Quyết định số 157/2007/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ*.

[5] Ngọc Mai, “Trường đại học chi ra nhiều bất cập trong chính sách tín dụng đối với sinh viên hiện nay”, 2023. giaoduc.net.vn/truong-dh-chi-ra-nhieu-bat-cap-trong-chinh-sach-tin-dung-doi-voi-sv-hien-nay-po-st239125.gd. [Truy cập ngày 8/12/2024].

[6] Hà Ánh, “Lãi suất tín dụng sinh viên cao hơn cho vay nhà ở xã hội”, 2022. thanhnien.vn/lai-suat-tin-dung-sinh-vien-cao-hon-nha-o-xa-hoi-1851421774.htm. [Truy cập ngày 8/11/2024].